

Det norske språk- og litteraturselskap/bokselskap.no, 2012
Claus Fasting: *Utvalgte dikt*

Teksten til det første diktet («Det harmoniske Selskabs Sang») er transkribert av Aina Nøding fra *Efterretninger Fra Adresse-Contoiret i Bergen i Norge*, 16. oktober 1769. Tekstene til de øvrige diktene er hentet fra *Samlede skrifter*, utgave ved Sverre Flugsrud, 3 bind, Det norske språk- og litteraturselskap, Alvheim og Eide Akademisk forlag, Oslo 1963-79. Digitaliseringen av disse er basert på fil mottatt fra Universitetet i Oslo/dokpro.uio.no.

Claus Fasting
Utvalgte dikt

1769–79

Introduksjon og kommentarer ved Aina Nøding 2012

□

[Det harmoniske Selskabs Sang](#)

[Da jeg var frisk](#)

[Fragment av et Digt](#)

[Den kierlige Mand](#)

[Til Skuespilskrivere](#)

[\(Over et Syngespil, hvortil Poesien var av et Fruentimmer.\)](#)

[Korinna](#)

[Til en smuk Jødepige](#)

[Kommentarer](#)

INTRODUKSJON TIL FASTINGS DIKT

av Aina Nøding

Fastings drøm var å arbeide for teateret og skrive dramatikk. I stedet ble det poesien og tidsskriftarbeidet som ble hans fremste litterære karriere. Fastings poesiproduksjon er omfattende og spenner over en rekke diktsjangre og mange år av hans liv. I alt kjenner vi til over 170 dikt fra hans hånd. 55 av disse har aldri vært trykt. I tillegg kjenner vi til over 30 som er tapte eller hvor det er usikkert hvem som er forfatteren. Blant Fastings dikt finner vi epigrammer, leilighetsdikt (dikt skrevet til en spesiell anledning), naturlyrikk, satirer, fabler, avis på vers, drikke- og selskapsviser.

De tidligste diktene vi kjenner til, skrev han omkring 1765, altså som 18-19-åring. Det siste med sikker datering er fra 1790, året før han døde. Han skrev dikt hele sitt voksne liv, men hovedtyngden skrev han i 1770-årene, da han var medlem av Det norske Selskab i København. Drikkeviser, sanger og epigrammer var del av selskapets samværsform. I tillegg utfordret de hverandre til å skrive dikt over ulike temaer eller hendelser.

Fasting oversatte dessuten dikt fra latin, engelsk, fransk og tysk, hvorav vi kjenner til 25-30 titler (enkelte er det usikkert om Fasting forfattet selv eller ikke). Noen er av kjente forfattere som Voltaire, Rousseau, Lessing og Horats, mens andre er hentet fra populære diktantologier. De fleste av dem ble publisert i hans tidsskrift *Provinzialblode* 1778-79. Til hans større oversetterarbeider hører C.M. Wielands *Musarion, eller Gratiernes Philosophie*, som ble utgitt i bokform i 1776.

Noen foregangsperson for nymotens lyrikk var Fasting ikke. Han holdt fast på de klassiske idealene fra antikken og den franske klassisismen. Dette var idealer han delte med de andre medlemmene av Det norske Selskab. Fastings dikt ble derfor fort regnet som gammeldags. Bare i epigramformen beholdt han et ry som skarp og vittig poet utover sin egen tid.

Fasting utga aldri noen diktsamling. Diktene hans ble utgitt i mange ulike medier og sammenhenger, noe som var helt vanlig i perioden. De ble trykt i aviser og tidsskrifter, de ble fremført, med og uten musikk, i selskaper og klubber han deltok i. Dikt om avdøde personer ble trykt, fremført og sirkulert som del av tidens begravelsesskikker. En del dikt sirkulerte kun som manuskripter blant venner. Fasting var med andre ord en dikter for både private og mer offentlige

anledninger, så vel som av hva vi kan kalle kunstpoesi. I sin hjemby Bergen levde hans diktning videre i mange tiår, både gjennom Det harmoniske selskaps sang, som ble sunget til langt ut på 1800-tallet, og hans vektervers til klokken ti, som vekterne sang hver kveld i Bergens gater. Også noen av hans epigrammer var vittige formuleringer som folk kunne utenat.

En del av Fastings dikt ble samlet av hans gudbarn og biograf, Lyder Sagen, i hans utgivelse *Udvalg af Claus Fasting forhen trykte og utrykte Skrifter* (1837). Da hadde Sagen lenge planlagt en utgave av Fastings samlede dikt, i samarbeid med den danske litteraten Knut Lyhne Rahbek, men en slik samling utkom aldri. En avskrift av Sagens manuskript til samlingen befinner seg i Nasjonalbiblioteket (Ms 4to 2580).

Diktene til Fasting var kjent og mye lest (og sunget) i hans samtid. Hans store produksjon gir et godt bilde av bredden i 1700-tallets poesi, både hva gjelder sjangre, men også bruksområder og utbredelse. Gjennom diktene hans blir vi kjent med tidens personer, selskapskultur, musikk, skikker, kunstsyn og ikke minst humor.

Tekstene i dette utvalget av Fasting-dikt er med ett unntak hentet fra bind 1 og 2 av Sverre Flugsruds utgave av Fastings *Samlede skrifter* (3 bind utgitt 1963-1979 av Norsk Språk- og Litteraturselskap/Gyldendal norsk Forlag). Et fjerde bind med flere Fasting-tekster, samt kommentarer, var planlagt, men ble aldri utgitt. De følgende kommentarene er et første forsøk på å bøte på det. Språkkommentarene er i hovedsak basert på [Ordbog for det danske Sprog](#) (Det danske Sprog- og Litteraturselskab, nettutgaven).

DET HARMONISKE SELSKABS SANG

Verdners Liv og Aanders Glæde!

Du, som brækker Slavens Kiæde,

Vi din Magt iDag tilbede

Himlens Yndling! Harmonie!

Da hist Damons kiælne Smerte
Cloris Gunst og Haand begierte,
Bedste Tolker for hans Hierte
Var hans Sang og Harmonie.

Naar de Scener, Verden spiller,
Grillicanders Hoved driller,
Kand han bedst forjage Griller
Ved Musik og Harmonie.

Orpheus ved Plutons Throner
Furierne selv forsoner
Ved sin Luthes kiælne Toner.
Slig en Kraft har Harmonie.

Harmonie ---- kand den Jer røre
Venner! kom da os at høre!
Vi vil udi Skioldet føre
Venskab, Dyd og Harmonie.

For at blie for Daarer trygge,
Har vi valgt mod deres Skygge
Vaaben, som de aldrig rygge;
Valgt jers Gunst og Harmonie.

DA JEG VAR FRISK

Ney arm Philet! – – – det passer ey til Os.
Det er en Sværmers Bøn, og kun en Qvækers Roes,
Europæ Skam kan ey vanære Os;
Vi myrder ey Montezumer
Og rige ved Misgierninger
Vor Klode gjør til Ørkener;

Dens Gruber ey vor Himmel er.
Men Mangel – – – – Mangel min Philet!
Som byttet bort din Ven saa slet,
Og som saa reent fordrev din Lyst
Og efterlod sin Gift at rase i dit Bryst,
Den Bøddel var ey værd din Sang,
Den gjør mig i Lucindes Arme bang.
Jeg drømmer nu kun om Ruiner,
Seer Cloer an for Proserpiner,
Hver Draabe Viin, hver Ode av Horaz
En Lethe blir, som strømmer i mit Glas,
Saa farlig er din Sang Philet!
Brug Antidot! og skriv os en Sonnet!
En Torrys Sang, og dine Vers;
En Rabners mageløse Skierts,
Et Maaltid hos Emilia
En Aften efter Opera;
Den David i sin Harpe, som
Formilder Roxelanes Dom;
Et Bal *paré en Domino*,
En *tête à tête incognito*,
En *Pas de deux* av *Du Tellier*
Som to Parterrer klappende
I en Lorgnet beundrede.
Zayre – – – og en smuk Ballet,
Alt det forlader Du Philet!
Og det for blotte Skygger av
En slem og ret uhøflig Grav.
Lev op igjen Philet! og see Naturen glad!
Den Soel den Vilde med saa stor en Ret tilbad.

Natur! Natur! – – – – og Du som skrev
Miraklet av den i mit Hierte,
Jeg større Himmel ey begierte
Hvis denne Himmel evig blev.
Ved Bredderne av min romanske Elv
I vore troe og kiælne Skygger,
En Hytte jeg med min Lucinde bygger
Lyksalige og glade med Os Selv.
Og Du min Gleim! – – – – Germaniens Horaz!
Som drikker til Din Sang, og synger til dit Glas,
Lucinde hilser Dig, og alle Dalens Piger
Et Scepter ønsker Dig i vore grønne Riger,
Min Gleim! vi synger og som Du til vore Glas!
Syng med Philet – – – ! – – og alle Gratier
Hvis Yndling Du har viist Du er,
Du hvis Parnass blev valgt i deres Arm.
Syng med Philet, og alle Gratier
Skal synge bort den Gift som raser i din Barm.

FRAGMENT AV ET DIGT OM FORAARET, AVBRUDT I AARET 1774 I KIØBENHAVN

Du smiler nu igien, guddommelige Vaar!
Og Natten er ey meer; Nyfødde Millioner,
Og Engens gyldne Pragt, og Lerkens glade Toner,
Og alt ved Dig nyt Liv, nye Glands, nye Styrke faaer.

Hvert Løv er himmelskiønt, som Du – kun ey for mig;
Mig Engens gyldne Pragt, og Lerkens glade Tone
For mine Klippers Tab forgiæves vil forsone,
Jeg savner dem, o Vaar! og savner alt i Dig.

O mine Fædres Land! til Dig min Siel flyer hen;
Forgiæves alle Baand dens Flugt vil undertrykke,
Den drømmer glad endnu om dens forlorne Lykke,
Og seer i hver en Urt, hvert Løv kun Dig igien.
Blant dine Klipper kun er Solen skøn for mig;
Ved dine Strømmers Fod, i dine Graners Skygger,
Lyksalig i dit Skiød, din Søn Dig Templer bygger,
Og elsker Vaaren blot, for den forskønner Dig –
Til Dødens Riger nu din lange Nat fløy hen;
(Endogsaa den var skøn, naar Bierg, og Dal, og Høye,
Ved tusend' Stierners Glands gav et fortryllet Øye
Igiennem Isens Speyl dit Billede igien.)
Men Vaaren dobbelt skøn nu vandred Dalen om;
Den i en gylden Skye et Lys bag Klippen tændte,
Strax Himlene med et i Purpurluer brændte,
Og Solen i Triumf fra Orienten kom;
Til deres Huuler nu fløy alle Storme hen;
Og giennem Jordens Skiød, opløst i milde Floder,
Gav en usynlig Magt nu Liv til tusend' Poder,
Og Skov, og Klipper fik sin første Pragt igien.
Hver Lillie drypper nu sin Honningambra ud;
Og hviid, som Daphnes Barm (naar den til Norges Sønner
Uddeeler Liv, og Lyst) hvert Blomsters Pragt forskønner,
Forsølver Engene, og kroner Vaarens Brud.
Saa skønt er alt; Din Skov, din Helligdom fremstaaer,
O elskte Land, iklædt i nye Seyersfahner,
Og himmelsk skøn, og stolt av eviggrønne Graner,
Omvexler kun sit Løv, og hilser dig, o Vaar!
Selv dette Atlas Bierg, hvis grendseløse Krop
Med hvide Kroners Pragt en evig Snee bedækker,

Som stedse, meer og meer, mod Himlene sig strækker,
Og giennem Luft, og Skye sin Bygning taarner op:
Nu saae jeg Solen gav dets Pyramider Glands;
Dets ranke Top, som hist til Trods for Aquiloner,
Stod ziiret overalt med gyldne Blomsterkroner,
I paradisisk Dragt, fortrylled hver en Sands.

O Pragt, o Majestet, hvor Øyet stirrer hen,
Igiennem Eng, og Dal, i Skov, i Mark, i Floder,
Forkynder alt din Lov, du alle Væsners Moder!
Og knæler for din Magt, og smiler til sin Ven.
Til *Dig*, – hvis Haab den er – som frie, og nøysom kan
Ved Melk og Frugter glad, ukiendt med Fyrsters Sukke,
Av Dagen træt, din Tørst i friske Kilder slukke,
Meer end Falerners Viin for Dig, meer for dit Land.
Stor ved din egen Glands; lyksalig i dit Hiem,
Fra dine Tuers Pragt du alle Kloders dømmer,
Og, riig i Armod, ey om Jordens Troner drømmer,
Du ærer Purpurer, og ey misunder dem. –

DEN KIERLIGE MAND

Jeg har en Bøn, min GUD, du maa bønføre mig;
Jeg ønsker mig ey stor, ey viis, ey riig;
Men jeg en Kone har; gjør hende lykkelig,
Snart, snart, min GUD, – udi dit Himmerig!

TIL SKUESPILSKRIVERE

Den nytter meest, som nytter og fornøyer;
Moralen, som Naturen er;
Den elskes mest i dens Fortryllelser,

Som Slibningen en Demants Værd forhøyer;
Den hos en Lovens Prædikant
Kun av den blinde Hob, som skielver for dens Lære,
Giør Helgene av Tvang, men skrevet av *Voltaire*,
Og spillet av *Klairon*, den alle Hierter vandt.
Teaterne dens Templer ere;
Den græder i *Shakspear*, og leer i *Moliere*;
O I, til hvem de overdrog
Den Aand, som skrev i dem, og deres Guddomssprog,
Fornøyer os, som de, og skriver Verden klog!

(OVER ET SYNGESPIL, HVORTIL POESIEN VAR AV ET FRUENTIMMER)

Hun skrev et Syngespil;
Han sat Musikken til;
Nu trættes begge om, at det ey lykkes vil.
Hun dømmer hans Musik; *Han* dømmer Texten slet;
Jeg dømmer: De har begge Ret.

KORINNA

Korinna troer, saa snart man hende seer,
Hvert Hierte strax i Luer brænder;
Hun troer, hun Jordens Venus er; –
Har Venus heller ingen Tænder?

TIL EN SMUK JØDEPIGE

O Levidatter, hør min Sang,
Den frie, og munter er, som Du,
(O gid den var saa smuk som Du!)

Men Levidatter, hør! – Den Gang,
Du blev, hvad Du maaskee ey er,
Da Himlen i dit aabne Skiød
Bedrog Din Slægts Forjættelser,
Den Gang, da Du blev Pige fød, –
Da blev og hvert et Suk bestemt,
Som, snart bønhørt, og snart forglemt,
I Vers og Prosa latterlig
Skal giennem Livet følge Dig,
Som Skyggen Solen, følge Dig.
Da blev og dette Suk bestemt,
Som denne Luth for Dig har stemt.
O, lad iblant den Hob, som skal
Lyksaliggjøres ved dit Valg,
(Og denne Hob er uden Tal,)
Lad mig og deriblant faae Stæd!
Men ey blant dem, hvis Kiærlighed
Skal engang straffes med dit Valg,
Og, under gandske andre Suk,
Undgielde for Du var saa smuk.
(Den Hob er ogsaa uden Tal;)
Elsk mig, jeg uomskaaren er,
Den Sag er værd Betragtninger;
Og, om en dum Iskariot
Vil *a priori* vise Dig,
At Forhud ey gjør lykkelig,
Saa troe ham ey, han har forraadt
Sin GUD, han vist forraader Dig.
Elsk mig, men hvis Du endnu er
Saa følesløs, som Du er smuk,

Kun følesløs mod mine Suk,
Og ellers fælleds for enhver,
Saa har jeg ey at sige meer.

KOMMENTARER

Det harmoniske Selskabs Sang

Sangen er skrevet til Det harmoniske Selskab i Bergen. Selskapet ble stiftet 8. oktober 1765 som en musikkforening som ga offentlige konserter, men ble nærmest startet på nytt høsten 1769. Fasting var i perioder fra 1769 et aktivt medlem i foreningen og spilte klaver (Sagen 1837, 12-13; Berg og Mosby 1945, 30). Sangen ble første gang fremført 11. oktober 1769, i anledning selskapets første konsert for sesongen, «hvor der i Nærværelse af mange fornemme Stands- Personer, blev, foruden anden instrumental og vocal Musik, under Accompagnement af Cithars, opført følgende Aria [d.e. Fastings sang]» (*Efterretninger Fra Adresse-Contoiret i Bergen i Norge* 16. oktober 1769, s. 3). Hvilken melodi den hadde, opplyses ikke der, men i 1777 trykkes den i antologien *Arier og Sange* (som nr. 60, bd. 2; Graae, København), hvor det står at melodien er «Vivo Bacho autor del vino». Denne sangen stammet fra operaen *La cascina* (libretto av C. Goldoni, 1755), tonesatt av G. Scolori, men også andre.

Sangen er gjengitt her etter *Efterretninger Fra Adresse-Contoiret i Bergen i Norge* 16. oktober 1769, s. 3.

- 1.4. Harmonie] musikalsk velklang, musikk, jf. navnet *Det harmoniske Selskab*
- 2.1. Damons] hyrdenavn fra Vergils *Eklóge* nr. 8; mye benyttet i hyrdediktning
- 2.1. kiælne] ømme; elskovsfulle
- 2.2. Cloris] Navnet er kjent fra gresk mytologi og forekommer ofte i hyrdediktning.
- 3.1. Scener, Verden spiller] Verden som en scene eller et teater, *theatrum mundi*, var en kjent metafor, som stammer fra antikken.
- 3.2. Grillicander] ord skapt av Christian B. Tullin (1728-65) i diktet «Grillicander». Betegner en person som har griller i hodet, er konstant urolig for mulig motgang.

- 3.2. driller] kan bety enten narre, plage eller irritere i denne sammenhengen
- 4.1. Orpheus] Orfevs fra Thrakia. Skikkelse fra gresk mytologi, kjent for sine unike ferdigheter som musiker og sanger. Ifølge myten dro Orfevs ned til dødsriket for å hente tilbake sin avdøde hustru, Evrydike. Ved hjelp av sin musikk lyktes han i å overtale guden over dødsriket til å slippe Evrydike ut, men bare på betingelse av at Orfevs ikke snudde seg og så på henne før de var ute. I de tidligste versjonene av myten skal det ha lyktes, men i senere tradisjon snudde han seg da de nesten var kommet ut og tapte Evrydike for alltid. I litteraturen kjennes historien best fra Ovids *Metamorfoser*, bok 10, v. 1-107 og Vergils *Georgica*, bok 4, v. 453-558.
- 4.1. Plutons] Pluton (el. Hades) var gud over underverdenen/dødsriket. Jf. kommentar til v. 4.1. «Orpheus».
- 4.2. Furierne] Ånder i kvinneskikkelse i gresk-romersk mytologi, som representerte rettferdighet, straff, hevn/gjengjeldelse. I Vergils *Georgica*, bok 4, v. 482-83 heter det at også furiene ble grepet av Orfevs' sang i dødsriket; hos Ovid at furiene gråt (*Metamorfoser*, bok 10). Jf. kommentar til v. 4.1. «Orpheus».
- 4.3. Luthes] Lutt er et strengeinstrument (forløper for gitaren), særlig brukt i Europa i tidligmoderne tid (1400-1700-tallet) som akkompagnement til sang. I Ovids *Metamorfoser* akkompagnerer Orfevs sin sang med lyre (bok 11, om Orfevs' død).
- 5.2. kom da os at høre] Kan leses som en oppfordring til å komme på Det harmoniske Selskabs kommende konserter.
- 5.3. Vi vil udi Skioldet føre] Det harmoniske Selskab har vennskap, dyd og harmoni til hensikt.
- 6.3. rygge] (kan) rokke (ved), rugge; med andre ord: våpen som gir dårene urokkelig motstand
- 6.4. jers] deres, altså tilhørernes

Da jeg var frisk

Diktet er et gjensvar til Johannes Ewalds (1743-81) dikt, «Da jeg var syk», som hadde stått på trykk i Københavns adresseavis 25. september 1771, nr. 157 (se [diktet](#) i Arkiv for dansk litteratur). Fastings svar sto i samme avis den 27. september, nr. 158, 1771. Diktet synliggjør og kommenterer konflikten mellom

den klassiske og muntre poesien, som Fasting sto for, og den nye personlige, melankolske og følsomme diktningen som Ewald innevarslet.

Diktet ble senere trykt i *Kritisk Journal* nr. 36 1771, 286-87 og i *Det bergenske Magazin* for november 1772, jf. [Fastings anmeldelse](#) av dette tidsskriftet i *Kritisk Journal* nr. 50, 1773, 531. Fastings manuskriptutkast skal finnes i Universitetsbiblioteket i Bergens Spesialsamlinger (Gustav Thomassens gave) (Bull 1915, 167).

- 1 Philet] Johannes Ewald (1743-1781), dansk dikter. Ewald hadde i 16. september 1770 skrevet diktet «Philet en Fortæling». Diktet var en klagesang etter at Ewalds mesen, grev Johann Hartwig Ernst von Bernstorff (1712-1772), hadde falt fra makten dagen før. I 1771 utga Ewald også «Philets Forslag om Pebersvendene», en trykkefrihetssatire over synet på familie og oppdragelse som statens grunnmur. Navnet Philet kan henspille på den greske dikteren Philitas (el. Philetas) fra Kos (ca. 330-270 f.Kr.) (Kielberg 1998, 229). Det kan også henspille på betydningen av navnet (Filetos): «den som er verdig å bli elsket». Jf. også Fastings epigram «Til Philet» (Fasting 1837, 365).
- 2 Qvækers] kvekere (medlem av Vennenes Samfunn). «Qvækers Roes» kan sikte til Ewalds vektlegging av gudsfrykt, stille bønn og pasifisme i sitt dikt. Jf. også bruk av Ewalds imperativ «skielv!» og opphavet til kvekernes kallenavn «Quakers», etter verbet «quake» (skjelve [for Gud]).
- 4 Montezumer] flertallsform laget av Fasting over navnet Montezuma. Montezuma II (f. ca. 1466), aztekerkonge drept i 1520 av spanierne under deres erobring av Mexico. Montezuma var i litteraturen kjent gjennom bl.a. Voltaires skuespill *Alzire* (1736) og Holbergs *Helte-Historier* (1739). Ewald fordømmer i sitt dikt jakt på gull.
- 9 Ven] refererer til Ewalds dikt «Da jeg var syg», v. 47: «Og Mangel - du som togst min sidste Ven,». Sikter sannsynligvis til grev Bernstorff, dansk-tysk statsmann og Ewalds mesen, som ble avskjediget av Struensee 15. september 1770, jf. Ewalds dikt «Philet» og kommentar til v.1 «Philet» (over).
- 13 Lucindes] vanlig navn i hyrdediktningen
- 15 Cloer] Fastings flertallsform av Khloe, hyrdinne kjent fra Longos' romantiske fortelling *Dafnis og Khloe* (2. årh. e.Kr.).

- 15 Prosperpiner] flertallsform laget av Fasting over navnet Prosperpina, som var romersk gudinne (gr. Persefone) forbundet med våren og årstidenes skiftninger generelt. Som hustru til Pluton (el. Hades), underverdenens hersker, måtte hun tilbringe halve året i dødsriket.
- 16 Horaz] Horats (Qvintus Horatius Flaccus, 65-8 f.Kr.), romersk dikter. Særlig berømt for sine oder, som har stått som de fremste gjennom Vestens litteraturhistorie.
- 17 Lethe] i gresk mytologi en elv i dødsriket. Vannet fikk de døde til å glemme livet på jorden.
- 19 Antidot] motgift
- 19 Sonnet] lyrisk dikt på 14 linjer, med fast rimmønster. Var tradisjonelt en sjanger for kjærlighetsdikt.
- 20 Torrys] Kan referere til den danske operaens italienske primadonna, Teresa Torre (Overskou 1856, 408, 444).
- 20 dine Vers] Ewalds dikt. Uklart om Fasting sikter til noen spesielle.
- 21 Rabners] Gottlieb Wilhelm Rabener (1714-71), tysk forfatter og satiriker
- 21 Skierts] skerts, dvs. spøk
- 22 Emilia] representerer «venninne» generelt
- 24 David] en allusjon til den bibelske kongen og salmedikteren David. Kan her sikte til Johann Andreas Kirchoff (1722-99), nylig ansatt harpist ved hoffet og i Den kongelige danske Skueplads' kapell [orkester] (DBL). I anmeldelsen av *Soleiman II* (jf. kommentar til «Roxelanes Dom»), skriver *Dramatisk Journal* for 24. og 28.10.1771: «– vi savnede Hr. Kirkof, hvis Harpe er en uundværlig Dyd ved dette Stykke, og som henrykker enhver Tilskuer». Stykket selv ble hardt bedømt. Overskou fremhever Kirchoff som en mesterlig solist, som publikum elsket, og som dermed bidro til at franske syngespill ble foretrukket fremfor opera (1856, 455).
- 25 Roxelanes Dom] Roxolana, eller Roxelana (f. ca. 1505 i Ukraina, d. 1558. Navnet Roxelana gitt av europeere, henspilte på russisk herkomst. Het Hürrem i Tyrkia). Suleiman Is favorittkone. Gjenstand for en rekke litterære verk og musikkstykker på 1500-, 1600- og 1700-tallet i Europa. Blant de mest kjente før 1771 var en fortelling i Montesquieus *Lettres persanes* (1721) og i Marmontels *Contes moreaux* (1761), Favarts syngespill *Soliman II, Les trois sultanes* (1761; basert på Marmontels fortelling) og operaen av David

- Perez *Solimano* (1757/68) (Yermolenko (red.) 2010). Refererer her sannsynligvis til Favarts syngespill (musikk av G. Sarti), som ble satt opp i København sesongen 1770-71 og 1771-72 (Overskou 1856, 434ff, 459ff). Stykket oppnådde stor suksess, først og fremst på grunn av musikken, jf. kommentar til v. 24 «David».
- 26 *Bal paré en Domino*] *bal paré* (fr.), praktball, gjerne holdt ved hoffet, men kunne være åpent for alle stender. *Domino* var et stort, kappelignende klesplagg, med hette, som ble båret ved *bal paré* og maskeball. [bilde]
- 27 *tête à tête incognito*] hemmelig (romantisk) møte på tomannshånd
- 28 *Pas de deux*] pardans i klassisk ballett
- 28 *Du Tellier*] en danser ved dette navnet er ikke kjent i København i denne perioden. Kan være en feilstavelse av navnet til Den kongelige danske Skueplads' (og kongens franske Hoftheaters) førstedanserinne, Mad. Mimi Dutillet (f. Prin), som var allment høyt beundret og bar tilnavnet «den Uforlignelige» (Overskou 1856, 384, 399, 451). Charlotta D. Biehl omtaler henne som Mad. du Tellie (Biehl 1986, 120).
- 29 to Parterrer] publikum som har plass i parterre (rimelige plasser på gulvet i teatersalen); publikum generelt. Ifølge Henriques [1948] hadde Den kongelige danske Skueplads mot slutten av 1700-tallet to faste, separate publikumsgrupper i parterre, småborgere og studenter/intellektuelle (s. 40-42). Det er uklart der om det også gjaldt begynnelsen av 1770-årene, men parterre var forbeholdt samfunnets lavere stender. Parterret hadde i 1771 350 plasser, både stå- og sitteplasser (Hansen 1889, 177).
- 30 Lorgnet] brille eller teaterkikkert
- 31 *Zayre*] sannsynligvis verstragedien *Zaïre* (1732) av Voltaire. Stykket ble satt opp på dansk i København 25 ganger fra 1756-57 til 1784-85, oversatt av B.J. Lodde. Var sist satt opp i København i november 1770 på Den kongelige danske Skueplads, kanskje med Fasting til stede, jf. kommentar til «Zaïre» i [essayet «\[Responsum over Skuespil\]»](#) (1781). Den ble også satt opp på fransk av franske trupper og utgitt på fransk i København av byens franske forleggere (Hertel 1997, 337-38; Overskou 1856, 434).
- 41 min romanske Elv] Sikter sannsynligvis til Fastings forkjærlighet for den klassiske (latinske) tradisjonen, så vel som den franske litteraturen.
- 45 Gleim] Johann Wilhelm Ludwig Gleim (1719-1803), tysk dikter. Kjent for

sine sanger om piker og vin, i tradisjonen etter den greske dikteren
Anakreon, og for sine oder etter mønster av den romerske dikteren Horats.
45 Germaniens] Tyskland (Det tysk-romerske riket).
54 den Gift som raser i din Barm] parafrase av verslinjen i Ewalds dikt «Da jeg
var syg»: «Velkommen Gift, som raser i mit Bryst!»

Fragment av et Digt om Foraaret, avbrudt i aaret 1774 i Kiøbenhavn

Fasting oppholdt seg i København 1770-1777, og var da et sentralt medlem i Det norske Selskab. Diktet er nedtegnet i Det norske Selskabs versprotokoll (etter 30. april 1774; NKS 488e 2°, 101-103), sammen med Petter Brandts vårdikt. Andre medlemmer av Det norske Selskab skrev tilsvarende dikt: E. Colbiørnsen «Foraaret» (utgitt i selskapets *Poetiske Samlinger* 1775) og J.H. Wessel «Vaaren» (fragment). Dikt om våren var høyt aktet i samtidens Europa. I tillegg til klassiske forelegg, som Horats' oder, var J. Thompsons «Spring» i *The Seasons* (1728), E. von Kleist «Der Frühling» (1749), C.B. Tullins «Majdagen» (1758) og J.-F. Saint-Lamberts «Le printemps» i *Les Saisons* (1769) viktige forbilder. Fasting's dikt er skrevet på aleksandrinere (jambisk trimeter).

Diktet ble trykt (med en del endringer) i *Provinzialblade* nr. 23, 1778, 177-180, som sannsynligvis utkom i mai det året. Det er den siste versjonen som er gjengitt her.

I versprotokollen har diktet tittel «Foraaret.». Det har videre et motto av Tullin, fra «Majdagen»: « - men Vaaren, hvad skal den da være -» (NKS 488e 2°, 101; Norske Selskab 1935, 80).

3.1. mine Fædres Land] Norge. I sin anmeldelse

[www.bokselskap.no/boker/fastingartikler/poetiskesamlinger] av Det norske Selskabs *Poetiske Samlinger* (utgitt 1775), og der av E. Colbiørnsens dikt «Foraaret», roser Fasting bruken av den norske naturen som motiv. Liv Blikrud (1999, 140-143) leser hyllesten av det norske i Colbiørnsens og Fasting's vårdikt som uttrykk for en forbindelse mellom det erotiske, emosjonelle og det nasjonale, snarere enn uttrykk for en ny gryende nasjonalistisk bevissthet.

4.8. Orienten] øst

4.13. Honningambra] *ambra*: velluktende stoff, balsam

4.14. Daphnes] vanlig hyrdinnenavn i pastoraler

5.5. Atlas Bierg] stort fjell. Jf. Atlas-fjellene i Marokko, som har navn etter titanen Atlas ("han som bærer/utholder"). Ifølge myten ble han forvandlet til stein og holder himmelen oppe.

5.10. Aquiloner] nordavinder. Av lat. *aquilo*: nordavind.

5.11. ziiret] pyntet

6.3. alle Væsners Moder] Moder Jord

6.8. Falerners Viin] falernovin. Eksklusiv, sterk vin, produsert i romertiden i distriktet Falerno (Campania), ved Napoli. Besynges i Horats' oder.

Den kierlige Mand

Epigram trykt i *Provinzialblade* nr. 2, 1778, 16.

Den kierlige Mand] I en avskrift ved Nasjonalbiblioteket av et manuskript til en samleutgave av Fastings dikt (NBO Ms 4to 2580) har diktet tittel «Bønnen».

Til Skuespilskrivere

Diktet er skrevet ca 1772-73, som et bidrag i Det norske Selskap til å skrive et dikt over mottoet «Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci» (jf. kommentar til v.1 «nytter og fornøyer» under). Fasting skrev selv og oversatte flere skuespill før 1773: I 1767 en oversettelse av Gessners *Evander og Alcimna*, 1770 *Et musicalsk Hyrde-Stykke (Pans Fest)*, 1771 *Hermione. Et Sørgeespil i fem Optog* og 1773 en oversettelse av Saurins *Modens Sæder*.

Manuskript (avskrift) fins i Det norske Selskabs versprotokoll (NKS 488e 2°, 79; se også Norske Selskap 1935, 62). De første åtte verslinjene ble trykt i *Kritisk Journal* nr. 50, 1773, 530, i Fastings anmeldelse [<http://www.bokselskap.no/boker/fastingartikler/detbergenskemagazin>] av *Det bergenske Magazin*. Hele diktet ble trykt i *Provinzialblade* nr. 41, 1778, 321.

Til Skuespilskrivere] Tittelen fins først i *Provinzialblade* nr. 41, 1778, 321.

1 nytter og fornøyer] jf. å blande «utile dulci» (det nyttige med det behagelige), idealet for poesi formulert av Horats i *Ars Poetica*, v. 343 (ca. 18 f.Kr.).

4 Demants] diamant, fra tysk *demant*

6 den blinde Hob] (nedsettende om) gruppen av alminnelige mennesker, uten selvstendig kunnskap eller meninger

7 Voltaire] François-Marie Arouet Voltaire (1694-1778), fransk forfatter

8 Klairon] i *Kritisk Journal* skrevet «Clairon», jf. kommentar til tittel. I *Provinzialblade* gikk Fasting konsekvent over til å skrive navn på C med K.

8 Klairon] Sannsynligvis Mlle. Clairon (også kalt La Clairon og Hippolyte Clairon, eg. Claire-Josèphe-Hippolyte Lèris De La Tude), fransk skuespillerinne (1723-1803). Var en av Frankrikes fremste skuespillere frem til hun sluttet i 1766. Spilte i flere stykker av Voltaire, som *L'Orphelin de Chine* og *Tancredè*.

10 Shakspear] William Shakespeare (1564-1616), engelsk dramatiker. Fasting's stavemåte av navnet var ikke uvanlig på den tiden.

10 Moliere] Jean-Baptiste Poquelin Molière (1622-1673), fransk komedieforfatter

(Over et Syngespil, hvortil Poesien var av et Fruentimmer)

Epigram, sannsynligvis skrevet i 1770-årene. Trykt i *Provinzialblade* nr. 41, 1778, 322. Det er ikke kjent om epigrammet henviser til virkelige personer.

Korinna

Epigram. Trykt i *Provinzialblade* nr. 41, 1778, 322.

1 Korinna] Corinna, navnet på Ovids kvinnelige muse og kjærlighetsobjekt i *Amores* (*Kjærlighetseventyr*, gjendiktet til norsk i 2002 av Thea Selliaas Thorsen).

3 Venus] kjærlighetens gudinne i romersk mytologi; tilsvarende Afrodite i gresk mytologi, som også var knyttet til skjønnhet og seksualitet.

Til en smuk Jødepige

Diktets «Jødepige» skal ha vært en Hanne Levy. Diktet kan dateres til omkring 1773-74 (Wessel 1862, 310). J.H. Wessel skrev et dikt om Levy i samme periode, jf. fragmentet «Om en Jødepige» (Wessel 1862, 245 og 310; se [Arkiv for dansk litteratur](#)).

Diktet ble trykt i *Provinzialblade* 1779, nr. 24, 185-187, i den formen som er gjengitt her. Det nummeret ble ikke redigert av Fasting. Det presenterer en rekke dikt fra Fastings manuskripter, hvorav Fasting hadde planlagt ikke å utgi to av dem (uvisst hvilke) (*Provinzialblade* 1779, 185). Da Lyder Sagen planla en utgivelse av Fastings dikt i 1809, ble diktet foreslått utelatt (NBO Ms 4to 2580, «Anmærkninger (Til Rahbek)», [1]), og det kom ikke med i Sagens utgivelse av Fastings skrifter i 1837.

Til en smuk Jødepige] Diktet er først kjent fra Det norske Selskabs

versprotokoll, hvor det har tittelen «Til en smuk Israelitinde» (NKS 488e 2°, 81-82; se også Norske Selskab 1935, 64).

1 Levidatter] datter av Levi stamme, dvs. jøde. Levi var tredje sønn av Jakob og Leah. Hans etterkommere var særlig knyttet til prestegjeringen ifølge Det gamle testamentet (4. Mosebok, kapittel 3 og 4). Levitt betegnet derfor særlig jødisk prest eller tempeltjener. Henspiller også på etternavnet til Hanne Levy.

2 munter] opprinnelig sto det «vantroe» (NKS 488e 2°; Norske Selskab 1935, 64), dvs. ikke-kristen. Det er ikke kjent hvem som har foretatt endringen, jf. kommentar til tittelen.

7 Forjættelser] løfter, særlig i religiøs sammenheng. «Din Slægts Forjættelser»: Guds løfter til jødene.

15 Luth] strengeinstrumentet lutt; forløper for gitaren, særlig brukt i Europa i tidligmoderne tid (1400-1700-tallet). Lutten egner seg for å spille melodilinj, i likhet med tangentinstrumentene som utover på 1700-tallet overtok luttens rolle som instrument for akkompagnement av sang.

25 uomskaaren] ikke omskåret, dvs. kristen/ikke-jødisk.

27 Iskariot] forræder. Henspiller på Jesu disippel Judas Iskariot, som forrådte Jesus overfor romerne for 30 sølvpenner, se f.eks. Matteus 10, 4; 26, 14-16 og 47-50; 27, 3-5. I diktet blir det et poeng at «forræderen» er jødisk (som Judas) og selv er omskåret.

28 a priori vise] «fra det som er forut» (lat.); å bevise noe logisk, basert på gitte årsaker (viten som er uavhengig av erfaring).

Litteratur

- Berg, Adolph og Olav Mosby. 1945. *Musikselkabet Harmonien 1765-1945*.
Bind I. John Griegs boktrykkeri, Bergen.
- Biehl, Charlotta D. 1986. *Mit ubetydelige Levnets Løb*, udgivet efter
originalmanuskript af Marianne Alenius. Museum Tusculanum, København
- Bull, F. 1915. «Manuskripter av Claus Fasting», *Edda* b. 4, s. 166-168
- DBL - *Dansk biografisk Lexikon*, red. C.F. Bricka. Gyldendal, København
(1887-1905) i [digital udgave](#)
- Fasting, Claus. 1837. *Udvalg af Claus Fastings forhen trykte og utrykte
Skrifter, med Bidrag til hans Biographie af L. Sagen*. Chr. Dahl, Bergen.
- Hansen, P. 1889. *Den danske Skueplads. 1ste Del*. Ernst Bojesens Forlag,
København
- Henriques, Alf. [1948] *Teatret paa Kongens Nytorv : 1748-1948*. Berlingske
Forlag, København
- Hertel, Hans. 1997. «Den frosne Spottefugl. Voltaire og hans arv i dansk
åndsliv 1740-1870» i *Digterens paryk. Studier i 1700-tallet*, red. M. Alenius
et al. Museum Tusculanums Forlag, København
- Kielberg, Esther 1998. «Noter I» i Johannes Ewald, *Udvalgte digte*, Det
danske Sprog- og Litteraturselskab/Borgen, København
- Latinsk ordbok*. 2004. Red. Jan Johanssen et al., 4. reviderede udgave,
Cappelen, Oslo.
- Lothe, Jakob et al. 2007. *Litteraturvitenskapelig leksikon*. Kunnskapsforlaget,
Oslo.
- Norske Selskabs Vers-Protokol. utgitt i anledning av 150-årsdagen for Johan
Herman Wessels død*. Norske Selskab, Oslo, 1935
- Provinzialblade, 1778-1779*. Bergen
- Overskou, Th. 1856. *Den danske Skueplads, i dens Historie, fra de første Spor
af danske Skuespil indtil vor Tid. Anden Deel*. København, Samfundet til den
danske Litteraturs Fremme.
- Sagen, Lyder. 1837. «Forerindring» i Claus Fasting, *Udvalg af Claus Fastings
forhen trykte og utrykte Skrifter, med Bidrag til hans Biographie af L.
Sagen*. Chr. Dahl, Bergen.
- Yermolenko, Galina (red.) 2010. *Roxolana in European Literature, History
and Culture*. Ashgate, Farnham

Wessel, Johan Herman 1862. *Samlede Digte*, udg. I. Levin. København,
Reitzelske Forl.

Manuskripter

Nasjonalbiblioteket i Oslo

Ms 4to 2580: Kyrre Grepps Fastingiana. [Avskrift av manuskriptet *Fastings Digte. Samlede og udgivne af K.L. Rahbek og L. Sagen. Kjøbenhavn 1809.*]

Kongelige bibliotek, København

NKS 488e 2° Det norske Selskabs versprotokoll [autorisert avskrift anno
1800].

Claus Fastings *Utvalgte dikt* er lastet ned gratis fra bokselskap.no